

ФОЛКЛОРНИ СВИДЕТЕЛСТВА ЗА ПРИНАДЛЕЖНОСТТА НА БЪЛГАРИТЕ КЪМ НАРОДИТЕ МИКОФИЛИ

Албена Йорданова

*Семинар по практическа етнология и фолклористика
„Проф. д-р Иван Шишманов”*

Един от съвременните дялове на етнологията, чието начало е поставено през 60-те години на нашия век, е т.нар. „етномикология”. Неин обект на изследване е присъствието на гъбите в културните традиции на народите. Този проблем, по мнението на В. Н. Топоров, се разработва основно в три аспекта: „1. Определяне на мястото, което заемат гъбите в културно-хранителните и химически кодове, и съответните режими; 2. Изясняване на отношението между гъбите и другите халюциногенни наркотични средства; 3. Установяване на ролята на гъбите в ритуално-митологичните системи (краен случай на което е култът към гъбите).”¹

В резултат на тези проучвания народите се разделят на две групи: народи микофили и народи микофоби. Условността на тази подялба идва от това, че понякога изследователите откриват у народи, чиято традиция е определена като микофобска, следи от древен култ към гъбите, който може да се е съхранил, примерно, само на езиково ниво.

Трябва да отбележим, че присъствието на гъбите в нашата културна традиция е било вече обект на изследване. В своята статия „Трапезата на самодивите” Иваничка Георгиева разглежда присъствието на гъбите в нашия фолклор като белязани с отрицателен знак².

На базата на снемането на работното противопоставяне на „филия” и „фобия” спрямо гъбите и с оглед на конкретен фолклорен материал от българските земи, ще се опитаме да изясним какви са представите и вярванията за гъбите в два сравнително отдалечени фолклорни региона – Средните Родопи (Горен Рупчос) и Западна Стара планина (Белоградчишко). Необходимо е да се уточни, че текстовете в Белоградчишко са записвани при българи християни, а текстовете от Средните Родопи при българи мохамедани³.

Антропогенезът от гъби в текстовете от двете фолклорни области е представен чрез два основни мотива: 1. Поникването на хората-гъби; 2. Създаването на поколение, следствие от което е „засветяването на света”⁴. Във втория мотив основно място заема представата за двуполовостта на гъбите, от които са се създали хората и светът. В среднородопските текстове този момент е „развит” във вариант инцестна връзка между брат и сестра гъби.

Според В. Н. Топоров, в културните традиции на някои народи съществува непосредствена и напълно осъзната връзка между хранителни забрани и правила за брачни отношения. Оказва се, че в много езици ‘инцест’ и ‘канибализъм’ като две хиперболизирани форми на полова връзка и хранителен режим могат да се означат с една и съща дума. Така че присъствието на един такъв „детайл”, какъвто е инцестното свързване на гъбите, е напълно закономерно в изграждането на митологемата за генезис от гъби.

Носителите на разгледаните представи изповядват различни религии и живеят в отдалечени области на българското землище. Мотивът за антропогенеза от гъби се оказва едно от доказателствата за тяхното историческо етнокултурно родство.

БЕЛЕЖКИ

1. Топоров, В. Семантика мифологических представлений о грибах. В: Valcanica. Лингвистические исследования. М. 1979, 234.

2. **Георгиева, И.** Трапезата на самодивите. В: сп. Българска етнология, 1996, 3, 114-119.
3. **Фолклорните материали, записвани в Средните Родопи, се съхраняват в Архива на Асоциация „Онгъл” и Общински поселищен архив – гр. Лъки.** Белоградчишките текстове са почерпени от изданието **Фолклорен еротикон.** Т. 1. Съст. Ф. Бадаланова. С., 1993, 116-117.
4. **Фолклорен еротикон.** Т. 1, 117.